

## **БІЛІНГВАЛЬНА ОСВІТА І МОТИВАЦІЯ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ**

**Винарчик М. П.**

*кандидат педагогічних наук, доцент  
кафедри романської філології та компаративістики  
Дрогобицький державний педагогічний університет  
імені Івана Франка  
м. Дрогобич, Україна*

Білінгвальна освіта у Франції – результат багаторічної історії взаємодії між мовами, які функціонують у її освітньому просторі та суспільному житті. Сьогодні існує багато моделей двомовної освіти, в якій мови є предметом і засобом навчання, а це означає, що учні та студенти здобувають дисциплінарні знання за допомогою двох мов. Це факт і підтвердження того, що французька мова співіснує в освітньому просторі з іншою мовою. Використання мови, що не є національною у французькій системі освіти, залишається доволі обмеженою, позаяк не всі навчальні заклади готові до білінгвального вивчення нелінгвістичних дисциплін, хоч численні дослідження білінгвальної освіти показали її міжкультурні аспекти та когнітивні переваги. На підтримку білінгвальної освіти спрямована освітня діяльність ЮНЕСКО в області мов і багатомовності, яка знаходить відображення у багатьох формах: створення освітнього потенціалу, здійснення наукових досліджень і аналіз наукової літератури, інформаційно-роз'яснювальні заходи, надання підтримки освітнім і науковим проектам, розвиток освітніх інформаційних мереж. Вся ця діяльність має міждисциплінарний характер і охоплює програмні напрями організації, в рамках кожного з яких ведеться робота над конкретними аспектами мовних питань. Діяльність у галузі освіти полягає в наступному:

– сприяння інклюзії та якісному навчанню шляхом надання підтримки білінгвізму і мультилінгвізму з обов'язковим використанням рідної мови на всіх щаблях як традиційної, так і неформальної освіти, приділення особливої уваги педагогічній підготовці;

– розширення комунікації і співпраці між дослідниками і науковими установами в різних мовних середовищах; переклад і поширення наукових матеріалів серед різних спільнот з метою подолання мовних бар'єрів; визнання найважливішої ролі мов корінного населення;

– збереження мови і дотримання прав людини, в тому числі культурні права, вирішення проблем міграції, урбанізації та інших соціальних питань;

– сприяння культурному розмаїттю, міжкультурному діалогу і обміну, охорона культурної спадщини; збереження мов, які перебувають під загрозою зникнення;

- - спочатку обрати текст, який потрібно прочитати і придумати декілька питань чи підказок, які орієнтуються на ключові змістові концепції,
  - - оголосити дану проблему та надати учням вказівки для обговорень,
  - - моделювати процедуру, щоб учні зрозуміли, як використовувати цю стратегію,
  - - контролювати та підтримувати учнів, коли вони працюють [3].
- Безперечно, багато вчених розглядають такі переваги цього методу:
- процес готується легко і вимагає лише невеликої кількості часу для виконання на уроці,
  - взаємодія з учнями на особистому рівні покликана мотивувати тих дітей, які, можливо, взагалі не цікавляться цією темою,
  - різні види питань можна задавати від нижчого порядку до питань мислення вищого порядку,
  - вчитель може зрозуміти різні мислячі процеси учнів під час виконання цього методу і коли вони поділяться своєю думкою в кінці [2].

«Think-Pair-Share» є простим у використанні на запланованому уроці, але також є цікавим методом для використання в ході дискусій. Ця стратегія може використовуватися для широкого спектру щоденних занять у класі, таких як огляди концепцій, дискусійні питання, партнерське читання, мозковий штурм, огляди вікторин, розробка тем та інше [2].

Окрім того, «think-pair-share» призначений допомогти учню зрозуміти поняття даної теми, розвинути вміння використовувати інформацію та формулювати ідею чи думку, робити висновки [1, с. 250].

Таким чином, можна зробити висновок, що «think-pair-share» є прагматичним методом на уроці англійської мови, який допомагає ефективно мислити та практикувати іншомовне середовище. Ефективність комунікативно спрямованого навчання іноземних мов у школі залежатиме від бажання і здатності вчителів скористатися позитивним досвідом вітчизняних і іноземних учених щодо гуманістичного підходу у навчанні. Позаяк, методи навчання іноземних мов, які ґрунтуються на гуманістичному підході, допомагають розкрити творчий потенціал учнів і сприяють розвитку та самовдосконаленню навчально-комунікативного процесу.

#### Література

1. Панова Л. С., Андрійко І. Ф. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : підручник. Київ, 2010. С. 256.
2. Reading Rockets: URL: <https://www.readingrockets.org/strategies/think-pair-share>
3. Якименко С. С. Інноваційні освітні технології у вивченні англійської мови: URL: <http://journal.osnova.com.ua/article/52127->

So, innovative technologies significantly enrich and diversify the process of teaching foreign languages. Intellectual, creative search comes up to take the place of monotonous work. It helps to create a personality of a new type, active, purposeful, directed on constant self-education and development. Computers application encourages the optimization of teaching management, efficiency increase of study process, saves teachers' time for the work with teaching material, simplifying its search, analysis, selection and gives an opportunity of application of new organizational forms of teaching.

## **МЕТОД СПІЛЬНОГО НАВЧАННЯ «THINK-PAIR-SHARE» У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

**Вацлава Х. В.**

*студентка факультету філології і журналістики,  
Тернопільський національний педагогічний університет  
імені Володимира Гнатюка,  
м. Тернопіль, Україна*

У наш час, сучасному вчителю важливо знати новітні методи викладання іноземної мови, спеціальні навчальні техніки та прийоми, що допомагають оптимально підібрати той чи інший метод викладання відповідно до рівня знань, потреб та інтересів учнів. Інтерактивні технології спрямовані на розвиток і самовдосконалення особистості, на розкриття її резервних можливостей і творчого потенціалу, створюють передумови для ефективного поліпшення навчального процесу у вищих навчальних закладах. Далі розглянемо один з найсучасніших методів навчання англійської мови.

«Think-pair-share» (TPS) (обмін думками) – це метод спільного навчання, де учні разом вирішують дану проблему або дискутують між собою. Ця стратегія вимагає від них продумати тему або відповісти на запитання; та ділитися ідеями з однокласниками [2].

Варто виокремити практичне значення «think-pair-share?»:

– він допомагає дітям самостійно подумати над темою або відповісти на запитання,

– він вчить учнів ділитися ідеями з однокласниками та формує навички усного спілкування,

– він допомагає зосередити увагу та залучити учнів до розуміння матеріалу для читання [3].

Отже, «think-pair-share» здійснюється наступним чином:

**Typical features of a Suggestopedia lesson:**

target language/mother tongue

teacher-centred

bright, cheerful classrooms with comfortable chairs

soothing background music

positive suggestion and negative "de-suggestion" by teacher

new identities for learners with TL names and new occupations

printed TL dialogues with MT translation, vocabulary and grammar notes

reading of dialogues by teacher, rhythm and intonation matched to music

reading of dialogues by learners just before sleeping and on rising (homework)

classroom activities based on dialogues, including Q&A, games and song

Of course, as every method this one has pros and cons:

**Advantages:**

1. This method becomes useful and effective. Environment becomes helpful.

2. It becomes an easy way to learn for a student.

3. This method also includes students that's why student's creativity also develops through this techniques.

**Disadvantages:**

1. This method becomes easy for students but it becomes difficult for teachers because for them to find different techniques ,and to prepare different task , it needs a lots of time.

2. And it also depends on the student that's why some student may take interest and some may not take interest.

3. In few student's class these techniques become useful but in large class it becomes more difficult because it becomes difficult to give attention to everyone.

**The Suggestopedic Cycle of Instruction**

**Introduction:** The teacher introduces new grammar and lexis in a funny manner. He talks quickly but repeats own phrases from time to time naturally. Students can speak from the very first lesson using given patterns. For example, the students should be able to tell immediately their names, professions, where they come from, what transport means they prefer.

**Concert session (active and passive):** During the passive stage the teacher turns on pleasant music and reads slowly aloud with expression, the students listen and relax. In the active stage students stand up twice and read 1 or 2 pages together with the teacher. The teacher stops reading several times and lets his students enjoy the music.

**Elaboration:** The teacher uses games, puzzles to review and consolidate the material. He corrects mistakes imperceptibly according to the bicycle principle.

**Production:** The students make up dialogues without teacher's interruption or correction. They role-play real-life situations.

This method is sometimes criticized for using mostly and for the passive role of a learner. Anyway, suggestopedia teaching method has proved its effectiveness and widely used in the world.

### Література

1. Brown H. D. Principles of Language Learning and teaching. Prentice Hall Regents. 1994. P. 375.
2. McCoy R. I. Means to Overcome the Anxieties of Second Language Learners. *Foreign Language Annals*. No. 12, 1979. Pp. 185-189.
3. Richards, J.C. The Language Teaching Matrix. Cambridge University Press, 1990. P. 185.
4. Rubin, J. What the "Good Language Learner" Can Teach Us. *TESOL Quarterly*. Vol. No. 9, 1 March 1975.

## INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN FOREIGN LANGUAGES TEACHING

**Будола М. Р.**

*студентка факультету іноземних мов  
Тернопільський національний педагогічний університет  
імені Володимира Гнатюка  
м. Тернопіль, Україна*

In modern society foreign languages are becoming an essential component of professional training. Experts in different fields are interested in high level of language proficiency, because it affects the successful solution of issues and professional growth. In many areas there is a need to establish contacts with foreign partners. School would provide a basic set of knowledge that will help to study foreign languages in higher educational institutions, training courses or independently. Today, there is a large set of training materials for people with different levels of language knowledge. The success and the achievement of this goal depends on the applied methods and teacher qualifications. The ability to use information technology and modern teaching methods contributes to the rapid understanding of new material. By combining different techniques, teacher will be able to solve specific educational programs

### **Methods and Approaches of Foreign Languages Teaching**

**Suggestopedia** is a language teaching method originated in the 1970s by Bulgarian psychologist Georgi Lozanov. The name combines the terms "suggestion" and "pedagogy", the main idea being that accelerated learning can take place when accompanied by de-suggestion of psychological barriers and positive suggestion. To this end lessons take place against a background of soothing music in an emotionally comforting environment, with the teacher actively planting and unplugging thoughts in and from the learners' minds.

Коли учні використовують метод мозкового штурму самостійно, то вони здатні придумати значно більшу кількість ідей, а часто і набагато якісніших та креативніших, аніж групи учнів, які спільно проводять мозковий штурм. Ймовірно, це відбувається з багатьох причин:

– У групах учні не завжди суворо дотримуються правил мозкового штурму, і може виникнути ризик несприятливої групової поведінки.

– Замість того, щоб генерувати власні нові ідеї, студенти приділяють набагато більше уваги ідеям інших учасників групи.

– Іноді учні забувають свої ідеї, поки чекають своєї черги на відповідь.

– Іноді ідеї людей не звучать через сором'язливість учасників.

– Деякі студенти, як правило, добре справляються, коли працюють поодиноці.

– Індивідуальний мозковий штурм може бути менш захоплюючим і менш стресовим.

– Студенти не повинні чекати, коли інші перестануть говорити, перш ніж висловити свої ідеї [3].

Далі розглянемо певні недоліки в індивідуальному мозковому штурмі. У груповому мозковому штурмі досвід членів групи допомагає всебічно розвивати ідеї. Це те, чого може не вистачати в індивідуальному мозковому штурмі, де велику роль відіграє досвід інших людей. Позитивні риси мозкового штурму:

– Цільова група може генерувати/створювати більшу кількість альтернативних відповідей, оскільки інформація та знання групи є більш вичерпними та надійними.

– Групове прийняття рішень носить демократичний характер. Демократичні процеси є більш прийнятними і більш узгоджуються з демократичними принципами, що забезпечують рівні академічні можливості.

– Мозковий штурм приносить нові ідеї щодо вирішення певної проблеми – атмосфера вільнодумства заохочує творчість, навіть недосконало розвинені думки можуть підштовхнути мислення інших учасників.

– Проблеми визначаються краще в міру виникнення питань – альтернативи з'являються в новій чи іншій перспективі, і під час процесу можуть виникати нові підходи до проблеми [4].

Отже, можна дійти до висновку, що мозковий штурм, – це спосіб мислення, який дозволяє працювати набагато ефективніше, адже не можна критикувати ідеї, оскільки під час мозкового штурму студенти намагаються відкрити можливості та відкинути неправильні припущення щодо меж проблеми. Відтак, ідеї аналізують після процесу мозкового штурму, тоді як під час нього слід зосередитися на їх генеруванні.

## КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ МЕТОДУ “BRAINSTORMING”

**Борак А. І.**

*студентка факультету філології і журналістики,  
Тернопільський національний педагогічний університет  
імені Володимира Гнатюка,  
м. Тернопіль, Україна*

На сьогоднішній день існує багато цікавих та ефективних методів навчання. У кожного з них є свої переваги та недоліки, саме тому, професійно оцінивши кожен метод, ми можемо використовувати його у тій чи іншій ситуації.

Надзвичайно цікавим є метод колективної «мозкової атаки» (або «метод мозкового штурму», або brainstorming). Цей метод було запропоновано американським ученим А. Осборном як покращений варіант евристичного діалогу Сократа. Його використовують в умовах групових форм навчання, причому найоптимальнішими вважають групи від 3 до 12 осіб (кількість учасників повинна ділитися на 3).

Існує декілька визначень методу мозкового штурму:

**Мозковий штурм** (або «злива ідей», генерування ідей, англ. brainstorming) – популярний метод висування творчих ідей у процесі розв’язування наукової чи технічної проблеми, сеанси якого стимулюють творче мислення [1].

**Мозковий штурм** – це поєднання невимушеного, неформального підходу до вирішення проблем та бічного мислення. Ідея полягає у формуванні оригінальних, творчих рішень проблем. Навіть деякі, здавалося б, непотрібні ідеї все ще можуть створювати поштовх до створення чогось нового. Метою мозкового штурму є спрямування людей на нові способи мислення та зміна звичного способу міркування [1].

**Мозковий штурм** – це інструмент, який використовує невимушену неформальну атмосферу для вирішення проблем. Незважаючи на його важливість у генеруванні нових ідей, багато учнів не мають достатньої підготовки для його використання. Ця діяльність навчить учнів ефективно генерувати нові ідеї. Ніякі матеріали не потрібні, окрім ручки або олівця та аркушів паперу, за винятком неізолюваного класу з високими технологіями [1].

**Мозковий штурм** – це випадкове створення ідей, які відносяться до теми. Не можна змінювати та впорядковувати ці ідеї. Потім вони можуть бути використані в якості основи для іншої діяльності, такої як письмова або мовленнєва діяльність. Мозковий штурм може спонукати учнів мислити вільніше, ніж якби вони це робили у більш обмежений спосіб в класі. Це дозволяє учням запам’ятати те, що вони вже знають, та навчити один одного. Це динамічний та стимулюючий спосіб залучити учнів до теми [1].

технології в навчанні іноземних мов, створення презентацій. Ці технології допомагають створити особливий підхід у навчанні, забезпечують індивідуалізацію та диференціацію навчання з урахуванням здібностей дітей, їхнього рівня знань.

Крім того, якщо викладання іноземної мови ведеться у молодших класах, відповідно таких дітей важче зацікавити у навчанні, ніж старших. Тут вже обійтися без інноваційних технологій стає все важче, тому фантазія вчителя повинна спрацювати. Можна використати ігрову форму навчання, ілюстрація інтерактивних карт. Взагалі інтерактив у даному випадку буде досить доцільним, оскільки це прямий зв'язок з учнем, активна його участь у роботі.

До сучасних технологій належить також технологія співпраці, яку можна активно впроваджувати в навчальний процес. Основна ідея полягає в створенні умов для активної спільної діяльності учнів в різних навчальних ситуаціях. Діти об'єднуються в групи по 3–4 особи, їм дають одне завдання, при цьому обговорюють роль кожного. Кожен учень відповідає не тільки за результат своєї роботи, але й за результат усієї групи. Тому слабкі учні прагнуть з'ясувати в сильних те, що їм незрозуміло, а сильні – щоб слабкі досконало розібралися в завданні. Тобто тут відбувається активна взаємодія учнів один з одним, розвивається вміння працювати у колективі.

Погоджуємося, що одним з найважливіших і найдієвіших методів інноваційних технологій є метод проекту. Саме в такий спосіб можна добре розвинути творче мислення та уяву учня, привчити його до самостійності. Він може орієнтувати дітей на спільну дослідницьку роботу, якщо його готує група осіб. Крім того такий метод привчає дітей до співпраці та поваги один до одного.

Отже, сучасному вчителю дуже важливо знати новітні методи викладання іноземної мови, спеціальні навчальні техніки та прийоми. Вивчення іноземних мов буде ефективним лише тоді, коли будуть використовуватися комплексно усі методи інноваційних технологій. Це допоможе якомога точніше підібрати той чи інший метод викладання відповідно до рівня знань, потреб та інтересів учнів.

#### **Література**

1. Журнал «Основа». URL: <http://journal.osnova.com.ua>
2. Матвіїв І. Інноваційні методи викладання іноземних мов. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15174107111662.p>



Проте, потрібно зауважити, що цей метод має і певні недоліки. Величезне значення відіграє викладач, якщо його рівень низький, то користі не буде ніякої. Тому, необхідно ретельно підійти і до вибору викладача.

На нашу думку, найефективніший метод вивчення англійської мови – поїздка за кордон та безпосереднє спілкування з носіями мови. Та не кожен з нас може собі дозволити таку розкіш. Тому, метод Каллана є хорошим варіантом вивчення англійської саме для студента.

#### **Література**

1. Тарнопольський О. Б., Кабанова М. Р. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі : підручник. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. 256 с.
2. Метод Каллана як прогресивна техніка навчання. URL: <http://www.dut.edu.ua/ua/news-1-525-7143-metod-kallana-yak-progresivna-tehnika-navchannya>
3. Конспект лекцій з дисципліни «Методика навчання іноземних мов» : для студентів 5 курсу ф-ту «Референт-перекладач», які навчаються за спец. 035 Філологія (Переклад) / Нар. укр. акад., [каф. теорії та практики пер. ; авт.-упор. І. Ю. Гусленко]. Харків : Вид-во НУА, 2018. 64 с.

## **СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ТА ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ**

**Бетлей В. А.**

*студентка факультету філології і журналістики,  
Тернопільський національний педагогічний університет  
імені Володимира Гнатюка,  
м. Тернопіль, Україна*

Сьогодні інноваційні технології є дуже важливими у вивченні різних предметів, зокрема іноземних мов. Вивчати будь-яку іноземну мову досить не легко, тому вчитель повинен зробити усе можливе і не можливе для досягнення цієї мети. Саме інноваційні технології можуть допомогти викладачеві правильно подати матеріал, а також пробудити інтерес учнів до навчання.

Досліджуваний матеріал демонструє, що якісна підготовка учнів не можлива без використання сучасних інноваційних технологій. Сучасні інноваційні технології в освіті – це використання інформаційних та комунікаційних технологій у навчанні, проектна робота в навчанні, робота з навчальними комп'ютерними й мультимедійними програмами, дистанційні

в школі Callan у Лондоні, найбільшій англійській мовній школі в Європі. Оскільки цей метод виявився дуже ефективним, він широко застосовується у всьому світі.

Основний принцип методу Каллана передбачає швидке поліпшення навичок спілкування студента в невимушеній атмосфері, що є невід'ємною складовою комунікативного підходу.

На відміну від інших методів викладання він спрямований на те, щоб студенти думали англійською мовою без перекладу речень з рідної мови на англійську і навпаки. Цей ефект може бути досягнутий завдяки швидкому темпу взаємодії між викладачем і студентом, причому основний акцент робиться на множині повторення досліджуваного матеріалу з поступовим закріпленням граматики і лексики. Інша перевага методу Каллана полягає в тому, що студенти вчаться сприймати високий темп мовлення типовий для носіїв мови, а потім реагувати на нього, що значно сприяє розвитку їх когнітивних процесів англійською мовою [2].

Ось деякі особливості методу Каллана, які відрізняють його від стандартних методів навчання:

- заняття проводиться як сесія питання-відповіді, викладач ставить питання і студент відповідає на них. Тоді черга студента задавати питання. Через питання і відповіді на питання, певне слово або слово сполучення, мовний шаблон або граматична конструкція тренуються через багаторазове повторення;

- все заняття є швидкою взаємодією між викладачем і студентом. Завдяки темпу мовлення, близького до темпу носіїв мови, студенти поступово починають думати англійською мовою. Викладач повторює кожне питання двічі допомагаючи своїм студентам відповідати на нього. Відповіді студентів є довгими реченнями, які мають ту саму граматичну конструкцію, що й питання викладача, що допомагає студентам запам'ятовувати словниковий запас і певний граматичний матеріал;

- викладач виправляє помилки студентів, повторюючи їх, а потім змушуючи студентів вимовляти правильно. Такий підхід до виявлення і виправлення помилок сприяє покращенню опанування студентами англійською мовою;

- оскільки скорочені форми є типовими для розмовної мови носіїв мови, на заняттях повинні використовуватися лише скорочені форми. Тому щоб звучати природно треба навчитися розуміти скорочення і ефективно використовувати їх.

Отже, при такому підході матеріал постійно повторюється, що робить багаторазове повторення ключем до успіху. Більшість мовних шкіл, що використовують цей метод, забезпечують високий рівень викладання, що гарантує успішне опанування студентами іноземною мовою [3, с. 17].

3. Коваленко О. Я. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформацій іншомовної освіти. *Інозем. мови в навч. закладах*. 2003. № 2. С. 20–24.
4. Корнилова Т. В. Интеллект и творчество студентов в условиях инновационного обучения. *Национальный психологический журнал*. 2006. № 1. С. 107–109.
5. Равчина Т. Діяльність викладача вищої школи в контексті сучасної філософії освіти. *Вісник Львівського університету. Серія педагогіки*. 2009. Вип. 25. Ч. 3. С. 11–22.
6. Співак В. І. Психологічні особливості самоконтролю студентів у процесі засвоєння іноземної мови (на матеріалі англ. мови) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». Київ, 1997. 16 с.
7. Dembo M. H. Stosowana psychologia wychowawcza. Warszawa, WsiP, 1997. 573 s.
8. Lamb T. Learner autonomy and teacher autonomy. Synthesizing an agenda. *Lamb, T. i Reinders, H.* 2008. P. 269–284.
9. Pawlak M. Autonomia w nauce języka obcego co osiągnęliśmy i dokąd zmierzamy. Poznań Kalisz Konin : Wydawnictwo UAM i PWSZ w Koninie, 2008. 454 s.
10. Wilczyńska W. O autonomii w przyswajaniu języka obcego. Uczyć się czy być nauczonym? Warszawa-Poznań: Wydawnictwo Naukowe PWN S.A, 1999. 315 s.

## КЛЮЧОВІ СКЛАДОВІ МЕТОДУ КАЛЛАНА

**Бевська О. В.**

*студентка факультету філології та журналістики,  
Тернопільський національний педагогічний університет  
імені Володимира Гнатюка,  
м. Тернопіль, Україна*

На сучасному етапі розвитку суспільства англійська мова є однією з провідних у світі, в деяких випадках навіть необхідною міжнародною мовою комунікації, дипломатії, науки, бізнесу.

Безумовно, що знання англійської мови стало одною з основних вимог в ряді областей та професій. Як наслідок, понад мільярд людей володіють англійською, принаймні на базовому рівні [1, с. 7].

На даний час існує безліч шляхів «швидкого» вивчення іноземної мови. Один з них – метод Каллана, що був розроблений вченими Кембриджського університету під керівництвом професора Робіна Каллана і вперше застосовано

6) організують власний процес вивчення: визначають час, підбирають додатковий матеріал, визначають власні стратегії та техніки вивчення;

7) визначають стратегії та методи вивчення, які сприяють кращому засвоєнню навчального матеріалу, причому знають їх важливість та значення;

8) контролюють власний стиль вивчення, що сприяє перегляду звички в засвоєнні знань та розвитку здібностей;

9) вчаться розмовляти, що дає можливість пізнання та адаптації до власних потреб і нових методів навчання;

10) задають запитання, які дуже часто виходять за межі навчального матеріалу і сприяють розширенню знань а також розвитку власної компетенції в сфері вивчення [8; 9].

М. Павляк зазначає, що між автономією та мотивацією існує безпосередній зв'язок, адже тільки ті студенти, які відповідальні за власний процес вивчення, а успіх чи невдачі приписують власним старанням, стратегіям, а не зовнішнім чинникам, є дійсно мотивованими [9].

Таким чином, автономні студенти приймають рішення, пов'язані з дидактичним процесом, будучи частково відповідальними за його організацію та результативність. Самореалізація, самовираження, самонавчання студентів, а також креативність, активність та бажання співпрацювати з іншими студентами та викладачем зумовлюють успішність як навчального процесу, так і засвоєння знань, перетворюючи заняття іноземної мови на майстерню вдосконалення здібностей, розширення знань, які потрібні не тільки в навчанні, але, насамперед, в дорослому житті, як приватному, так і професійному.

Підтримування автономії, самостійності в навчанні, безсумнівно, пов'язане з мовними помилками, спонукає студентів до роботи над власними помилками, сприяє розвитку самоконтролю та самооцінки. Незважаючи на те, що завдання розвитку самоконтролю та самооцінки в процесі навчання іноземних мов є складним та займає багато часу, і крім того, вимагає протистояння традиційним методам навчання, воно є ключовим елементом у виробленні автономії в навчанні, оскільки воно дозволяє визначати слабкі та сильні сторони власної іншомовної комунікативної компетенції, порівнювати актуальний рівень володіння мови з особистісно-визначеним ідеальним рівнем володіння іноземною мовою, розвивати власні критерії оцінювання для визначення моніторингу успіху в процесі вивчення іноземної мови та обирати конкретні шляхи вдосконалення іншомовної комунікативної компетенції.

#### Література

1. Капаева А. Е. О формировании готовности учащихся к самообучению иностранным языкам. *ИЯШ*. 2001. № 3. С. 12–17.
2. Кашина Е. Г. Традиции и инновации в методике преподавания иностранного языка: учебное пособие для студентов филологических факультетов университетов / отв. ред. А. С. Гринштейн. Самара : Изд-во «Универс-груп», 2006. 75 с.

Аналізуючи психолого-педагогічну літературу, можемо помітити, що вчені звертають увагу на різні підходи до вивчення іноземних мов. Зокрема, діяльнісного підходу до вивчення іноземної мови, особистісно-орієнтованого підходу, зазначаючи те, що саме суб'єкт навчання і його особистісні характеристики і зацікавлення є головним елементом в процесі вивчення іноземних мов. Н. Коряковцева, В. Співак та ін., у своїх роботах досліджували питання автономії, тобто перетворення навчання у самонавчання, коли студенту створюються такі навчальні умови, де він повинен одержувати необхідні знання за рахунок творчої самостійної роботи [1, с. 142].

Запровадження навчальної автономії, у свою чергу вимагає зміни ролі викладача у процесі навчання іноземних мов. Зміна ролі викладача в навчальному процесі висвітлювалася науковцями одночасно з дослідженням інноваційних методів навчання. Є. Кашина, О. Коваленко досліджували інноваційність та концептуальні зміни у викладанні іноземних мов [2; 3]; Т. Корнілова цікавилася творчими здібностями студентів в умовах інноваційного навчання [4]; Т. Равчина, досліджувала діяльність викладача в контексті сучасної філософії освіти, наголошуючи на його психологічних особливостях, поведінці та ролі в навчальному процесі загалом [5].

Надзвичайно важливим елементом навчання та одним з найголовніших завдань викладача є організація автономії студентів, тобто сприяння їх самореалізації, самовираженню та, найголовніше, самонавчання. М. Дембо, Г. Голек визначають автономію, як здатність бути відповідальним за власне вивчення, що призводить до усвідомлення здатності студента визначати цілі, зміст і прогрес у навчанні, вибирати методи навчання, засоби і форми, здатність оцінювати процес навчання, та результат своєї власної діяльності [7].

Як підкреслює В. Вільчинська, студенти відрізняються один від одного своєю мотивацією, особистістю, здатністю перетворювати і запам'ятовувати інформацію, що призводить до того, що певна форма роботи на заняттях, запропонована підручником чи викладачем, не включає потреби усіх студентів. В навчанні іноземних мов не можна забувати про те, що робота з іноземною мовою означає, перш за все, довготривалий процес, який у більшості випадків не закінчується із закінченням навчання, але, якщо це потрібно, продовжується протягом усього життя [10, с. 11].

Т. Лемб, М. Павляк визначають ряд рис, яких набувають студенти під час організації автономного навчання:

- 1) прагнуть вивчити іноземну мову, а свою мотивацію черпають з того, що нове, незвичайне, неочікуване, скомпоноване;
- 2) усвідомлюють рамки своїх можливостей та прагнуть їх перевищити;
- 3) можуть назвати межі своїх можливостей, щоб потім визначити причини їх виникнення, знайти шляхи їх вирішення;
- 4) поєднують вже отримані знання з новими знаннями;
- 5) помічають значення навчального змісту;

## НАПРЯМ 5



# **СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ І ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ**

## **АВТОНОМІЯ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ**

**Белявська О. О.**

*кандидат психологічних наук  
старший викладач кафедри індоєвропейських мов  
Національного університету «Острозька академія»  
м. Острог, Україна*

Протягом останніх років набуває актуальності питання оптимізації навчального процесу вивчення іноземної мови. Зокрема, вивчаються психолого-методичні фактори оптимізації змісту іншомовної освіти у вищих навчальних закладах. Науковці дедалі частіше присвячують свої дослідження ролі особистості викладача та студента в навчальному процесі. Відповідно, для того, щоб навчання було максимально ефективним, необхідно всебічно активізувати мислення студентів, шукати такі методи і прийоми навчання, які б стимулювали розвиток розумової діяльності та мовних здібностей суб'єктів навчання, сприяли б підвищенню зацікавленості у вивченні іноземної мови.

Вищезгадані положення визначають актуальність і важливість радикальної зміни навчального процесу вивчення іноземних мов студентами. Тож одним із основних завдань є вирішення цього питання, яке вимагає реалізації, перш за все, принципу активності в навчальній діяльності, тобто необхідності пошуку таких методів і засобів навчання, такої організації навчального процесу, яка б активізувала кожного студента зокрема, а саме його індивідуальні, особистісні характеристики, сприяла б творчій і різнобічній діяльності, враховуючи рівень знань, інтереси і потреби, що в свою чергу посилює б мотивацію суб'єктів навчання до вивчення іноземної мови.

Отже, переклад – це такий вид діяльності, що стосується не лише конкретних мовних систем, але й культурних аспектів, у яких ці системи взаємодіють. Тому кожен перекладач, що виступає медіатором у процесі міжмовної комунікації, повинен не лише добре володіти рідною мовою та мовою, з якої ведеться переклад, але й мати екстралінгвістичні знання, аби допомогти реципієнту уникнути проблем нерозуміння, що породжуються соціальними невідповідностями [4, с. 112].

#### Література

1. Библер В. С. Культура. Диалог культур (опыт определения). Вопросы философии. 1989. № 6. С. 31–42.
2. *Філологічні науки*. 2014. Книга 3. С. 32.
3. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англомовних перекладів української прози). Львів : Вид-во при Львів. ун-ті. 1989. 216 с.
4. *«Молодий вчений»*. № 4.1 (31.1) квітень, 2016 р. С. 111.

## ЗНАЧЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ У МІЖКУЛЬТУРНОМУ СПІЛКУВАННІ

**Шуповал І. Л.**

*студентка факультету іноземних мов  
Тернопільський національний педагогічний університет  
імені Володимира Гнатюка  
м. Тернопіль, Україна*

Реалізація міжкультурної комунікації можлива лише в тому випадку, коли сторони можуть досягти взаєморозуміння. Найоптимальнішим варіантом задля досягнення цієї мети є переклад, котрий допомагає налагодити контакти між людьми, що належать до різних лінгвокультурних територій.

У сучасному світі провідна роль належить глобалізаційним процесам. Однією з ознак цих процесів вважається спілкування між цивілізаціями, окремими носіями культури, що в кінцевому підсумку сприяє зростанню міжнародних контактів.

Дослідженням питань міжкультурної комунікації займаються такі предмети, як лінгвокраїнознавство, соціологія, теорія перекладу, культурологія, етнопсихологія та багато інших. Однак саме аналіз взаємозв'язку наук про переклад та міжкультурної комунікації дає змогу визначити роль перекладу у сприйнятті іншомовними особами одне одного та інформації, при передачі якої важливим фактором виступає збереження національної та культурної ідентичності.

Поняття міжкультурної комунікації можна вважати тотожним «діалогу культур». Дослідженням цього явища займався В. Біблер, який у своїх працях наголосив на формуванні нового соціального соціуму культури – форми вільного спілкування людей у її силовому полі [1, с. 32]. Діалог культур – це потреба у взаємодії, взаємному збагаченні, яке передбачає взаєморозуміння, а значить тотожність [2, с. 32].

Для того, щоб якісно здійснити обмін інформацією, суб'єкти процесу комунікації повинні досконало володіти такою системою знаків, яка дозволить точно передати те чи інше повідомлення. Якщо ж такі знання відсутні, передання та поширення інформації є практично неможливим.

Проблема перекладу лінгвокультурних реалій вважається однією з найголовніших та найскладніших у міжкультурному аспекті перекладу та дослідженнях національно-культурної специфіки мови і мовленнєвої діяльності [3, с. 216].

Саме переклад є рушійною силою задля розвитку національних мов та культур, а також запобігає надмірному іншомовному впливу. Завдяки специфічності різних мов, одну й ту ж ситуацію, можна подати у різних варіаціях. Наприклад, в українській мові знаходимо слово «підсніжник», у російській назва тієї самої квітки буде звучати як «подснежник», в англійській мові зустрічаємо «snowdrop», а у французькій та німецьких мовах відповідно бачимо «perce-neige» та «schneeglöckchen» [4, с. 111].



peut-être au fait que la langue, en tant que matière première de la société de l'information, est sans doute l'un des facteurs essentiels qui marquent et distinguent la nouvelle économie (par opposition à ce qu'on connaissait même encore il y a dix ou quinze ans), nouvelle économie qui est celle du savoir mais aussi celle de l'immatérialité, et en ce sens constitue un enjeu d'autant beaucoup difficile à saisir. Encore une fois, même dans ce cas précis où l'anglais joue un rôle d'abord économique, les contradictions pleuvent. Par exemple, même si l'on peut observer que l'anglais est souvent adapté en fonction de réalités locales, il n'a cessé de manifester concrètement par ailleurs un souci croissant de protection et de promotion des langues nationales et des dialectes régionaux (pour des raisons culturelles mais aussi économiques, et sans que les deux conditions soient en elles-mêmes nécessairement incompatibles), situation d'autant plus particulière que l'anglais constitue plus souvent qu'autrement la principale langue des échanges internationaux.

La mondialisation et la traduction c'est surtout le lieu croisé où se joue aujourd'hui toute la question de l'hégémonie culturelle liée à la quasi-omnipotence et quasi-omniprésence des langues de prestige comme réalité écrasante, crainte justifiée ou même spectre lointain. La mondialisation et la traduction, ce sont aussi des choix de textes à traduire ou à ne pas traduire, des choix de faire ou de taire le dialogue. C'est encore toute une série de questions touchant le recrutement des traducteurs, ou les droits d'auteur et les droits de traduction, autant de points de vue et de perspectives non abordés ici et qui montrent bien qu'on est encore bien loin de rendre compte de tous les recoupements, de tous les mouvements de convergence et de divergence entre traduction et mondialisation [3].

Enfin, il ne faut pas oublier que, culturellement, la mondialisation et la traduction sont les deux actions qui, ensemble et parallèlement, conduisent à l'hybridité culturelle, mais aussi à l'assimilation et à l'acculturation. Ce sont elles qui reflètent mieux que toute autre activité le besoin de traduire, mais aussi qui signalent et qui nous laissent tous parfois muets, mais toujours perplexes, quant à la possibilité à terme de la fin de ce besoin séculaire et profondément humain.

#### **Référence bibliographique**

1. Louise Brunette et Marc Charron. Langue, traduction et mondialisation : interactions d'hier, interactions d'aujourd'hui. URL: <https://www.erudit.org/fr/revues/meta/2006-v51-n4-meta1442/014338ar/>
2. Xu Jun. Diversité culturelle: la mission de la traduction. URL: <https://www.cairn.info/revue-hermes-la-revue-2007-3-page-185.htm>
3. Mathieu Guidere. Les nouveaux métiers de la traduction. URL: <https://www.cairn.info/revue-hermes-la-revue-2010-1-page-55.htm>

## LA TRADUCTION COMME OUTIL DE MONDIALISATION

**Шаблій О. В.**

*студент факультету іноземних мов  
Тернопільський національний педагогічний університет  
імені Володимира Гнатюка  
м. Тернопіль, Україна*

À observer de près ses multiples manifestations, on constate assez rapidement que le terme «mondialisation» et ses emplois recourent une foule de phénomènes différents, qui vont parfois jusqu'à s'avérer incompatibles. La mondialisation, dans le domaine géopolitique, est souvent synonyme de "conflit" et d'"interdépendance". Depuis une perspective davantage socioculturelle, elle a aussi été, combien de fois depuis maintenant plusieurs années, synonyme d'"hégémonie culturelle" (n'a-t-elle pas été, à tort ou à raison, associée au néologisme bien commode et incommode de mondialisation), mais aussi de "métissage". Politiquement, on a associé et continue d'associer la mondialisation aux termes d'"intégration" et d'"autonomie", entre autres. Et quant au concept de mondialisation en tant que tel, l'on sait trop bien qu'il ne peut être réduit à l'un ou l'autre de ces termes génériques, ni à l'une ou l'autre de ses causes et de ses conséquences. Car il est évident que, parmi ses caractéristiques propres, il ne faut oublier sa nature contradictoire, qui est peut-être son trait distinctif premier. Comme ce fut longtemps le cas en contexte colonial, la traduction demeure aujourd'hui, à l'heure de ce qu'on appelle actuellement, et plus que jamais, la mondialisation, un instrument de maîtrise et de domination pour les uns, un outil de résistance pour les autres [1].

Mais comment présenter la traduction et la mondialisation en contexte ? Dans "Globalization and the Politics of Translation Studies", Anthony Pym veut resituer la traductologie eu égard à la mondialisation et aux nouvelles formes de traduction. Cette discipline doit se redéfinir ne serait-ce que parce qu'elle fonctionne toujours sur le mode original/traduction unique, ce modèle ayant depuis longtemps fait place à la réalité internationale/traductions multiples. Pour changer cette image, les traductologues doivent travailler à donner de la visibilité à leur discipline, en particulier dans les grands ensembles où elle est à peu près ignorée, aux États-Unis, par exemple. La modernisation exigée par la mondialisation passe sans doute aussi par la création de grands regroupements, mondiaux, de personnes s'intéressant à la traduction. Si la mondialisation est marquée par l'interculturel, il faudrait que la traductologie se donne des assises internationales englobant tous les chercheurs de la discipline [2].

On l'a déjà dit, et en soi cela n'étonne pas, que l'un des domaines où les effets de la mondialisation sont les plus évidents est celui de la langue. Encore une fois, les raisons derrière ce phénomène sont tout aussi nombreuses et complexes que la mondialisation elle-même. Cette complexité est en partie imputable à l'influence chaque jour grandissante qu'exerce l'anglais sur la scène mondiale, plus précisément

2. На відміну від наукового тексту в художній літературі терміни, особливо рідні для мови оригіналу, розпізнати важче; а вибір прийомів їх перекладу пов'язаний саме з попереднім виділенням їх із шару загальноживаної лексики.

3. Відхилення від головного принципу перекладу термінів дозволяється насамперед у тих випадках, коли немає еквівалента в мові перекладу, а також, коли термін у даному тексті не має значного семантичного навантаження і якщо він утратив зв'язок з відповідною терміносистемою (вжитий у не термінологічному значенні).

4. За умови відсутності в мові перекладу терміна-еквівалента в науковому тексті його запозичують або створюють новий, а в художньому тексті надають перевагу іншим прийомам, намагаючись при цьому не порушувати «термінологічності» тексту, а саме: замінюють іншим (зазвичай близьким за значенням, а іноді й далеко не рівнозначним) терміном, компенсують видове поняття родовим або синонімом різного ступеня близькості, або приблизним відповідником (звичайним словом), або навіть використовують нульовий переклад.

5. Внутрішня форма терміна, яка не береться до уваги при перекладі наукової літератури, може мати значення в художньому перекладі, але лише в тих випадках, коли вона відіграє аналогічну роль у тексті оригіналу. Прозора внутрішня форма може, з іншого боку, стати джерелом перекладацьких помилок – внаслідок не впізнавання терміну або невміння поєднати при перекладі термінологічне значення з образним.

#### Література

1. Андрієнко Л. О. Науково-технічний переклад. Черкаси : ЧДТУ, 2002. 92 с.
2. Білозерська Л. П., Возненко Н. В., Радецька С. В. Термінологія та переклад : навч. посіб. для студ. філол. напряму підготовки. Вінниця : Нова Книга, 2010. 232 с.
3. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми : посіб. з англ. мови і пер. для студ. вузів. 4-е вид., випр. Вінниця : Нова Книга, 2004. 576 с.
4. Карпова В. Л. Термін і художнє слово. Київ : Наук. думка, 1967. 132 с.
5. Катиш Т. В. Особливості функціонування термінологічної лексики в мові української фантастики: автореф. дис. .. канд. філол. наук. Дніпро, 2005. 19 с.
6. Павлова О. Проблема перекладу термінів у художній літературі. *Українська наукова термінологія : зб. матеріалів наук.-практ. конф.* Київ : Наук. думка, 2009. № 2. С. 191–197.
7. Свистун Ю. Багатокомпонентні науково-технічні терміни та способи їх перекладу засобами української мови. *Студентський науковий вісник Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка.* Тернопіль : ТНПУ, 2008. Вип. 15. С. 103–105.

відповідники можуть бути зафіксовані в перекладних словниках, і тоді вони називаються варіантними відповідниками [2, с. 28].

Серед термінів, які вживають автори науково-фантастичної літератури у своїх творах, трапляються загальноновживані слова, що, крім своїх основних значень, набувають специфічних значень для певної галузі науки чи техніки (*response – реакція, composition – конструкція*); загальнотехнічні терміни, які використовуються в різних галузях науки й техніки (*radio controls – радіоуправління, energy converter – перетворювач енергії*) та спеціальні терміни, які вживаються лише в певній галузі науки чи техніки (*spectroreflector – спектрорефлектор, heat resistant plastic – термостійкий пластик, oxalic acid – щавлева кислота*).

Перекладацький еквівалент обирається на основі відповідності між лексичними та граматичними значеннями слів тих мов, які беруть участь у перекладі, виходячи з контексту, ситуації та фонових знань.

У випадку, коли словник не дає точного еквівалента термінологічної одиниці або коли варіантні відповідники певного терміна вихідної мови відсутні, використовуються різні прийоми міжмовних трансформацій. Задача перекладача полягає у вірному виборі того чи іншого прийому в ході перекладу, щоб максимально точно передати значення кожного терміна.

Одну з найскладніших для перекладу груп лексичних елементів становить безеквівалентна лексика. Оскільки такі терміни були вжиті вперше або ж були вжиті лише в попередніх творах автора. Існують різні види трансформацій для передачі безеквівалентної лексики.

Основні перекладацькі трансформації необхідно використовувати у тому випадку, коли словник не дає точного еквівалента термінологічної одиниці або коли варіантні відповідники певного терміна вихідної мови відсутні. Ми поділили ці перекладацькі трансформації на лексичні, граматичні та стилістичні. До лексичних перекладацьких трансформацій відносяться калькування і транскодування, яке в свою чергу поділяється на транскрибування, транслітерування, змішане транскодування та адаптивне транскодування. До лексико-семантичних трансформацій відносяться конкретизація, генералізація, а також модуляція або смисловий розвиток. До граматичних трансформацій відносяться членування речення, об'єднання речень, заміна однієї частини мови на іншу частину мови і переставлення. До лексико-граматичних трансформацій відносяться антонімічний переклад, експліфікація або описовий переклад, додавання і вилучення. Існує ще така трансформація як контекстуальна заміна, яку поєднує в собі елементи і використовує прийоми як лексико-семантичних, так і лексико-граматичних перетворень [7, с. 105].

Отже, при перекладі термінів у літературному творі слід пам'ятати наступне:

1. Головне правило перекладу термінів у художньому тексті – термін слід перекладати терміном.

інтерес науковців. Незначну кількість досліджень присвячених особливостям перекладу термінів у творах художньої літератури можна пояснити тим, що терміни вважаються ознакою науково-технічного стилю.

Комплексний і адекватний опис усіх мовних явищ, що існують в науково-технічній системі англійської мови, стає у наш час особливо важливим, у зв'язку з розвитком і широким застосуванням системно-структурного підходу до вивчення мовних явищ, який виходить із наявності тісного взаємозв'язку усіх підсистем мови в межах загальної системи та з уявлення про неможливість адекватного розуміння всієї системи без урахування всіх її складових елементів.

Автори науково-фантастичної літератури використовують чимало технічних термінів і вводять у текст значну кількість термінів з галузі комп'ютерної техніки, приладобудування, фізики, генетики та біохімії, які переважно виконують номінативну функцію.

У перекладі науково-фантастичної літератури особливу увагу слід звертати на відтворенні термінів, які можуть становити складність для перекладача.

Переклад термінів вимагає знання тієї галузі, якої стосується переклад, розуміння змісту термінів іноземною мовою і знання термінології рідною мовою. При перекладі науково-фантастичної літератури важливе значення має взаємодія терміна з контекстом, завдяки чому виявляється значення слова.

З точки зору практики перекладу всі елементи денотативної системи вихідної мови (лексичні та фразеологічні одиниці) поділяються на дві групи:

- 1) ті, що вже мають відповідники в мові, на яку робиться переклад;
- 2) ті, що (ще) не мають відповідників у мові перекладу.

Перші називаються одиницями, що мають еквіваленти у мові перекладу, а другі – безеквівалентними одиницями [1, с. 27].

Еквівалентні одиниці, за визначенням В. І. Карабана, поділяються на одноквівалентні (тобто ті, що мають тільки один перекладний відповідник); і багатоквівалентні (тобто ті, що мають більше одного перекладних відповідників) [3, с. 278].

Головним способом перекладу одноквівалентних термінів у науково-фантастичній літературі є знаходження лексичного еквівалента у мові перекладу. Еквівалент – це постійна лексична відповідність у мові перекладу, яка зафіксована у словнику і точно співпадає зі значенням даного слова. Одноквівалентні термінологічні одиниці відіграють важливу роль при перекладі науково-фантастичних текстів. Вони служать опорними пунктами, від яких залежить розкриття значення інших слів. Тому перекладачеві слід вміти знаходити відповідний еквівалент у рідній мові і розширювати власні знання термінів-еквівалентів.

Переклад багатьох еквівалентних термінів потребує вміння вибору одного, адекватного в даному контексті варіантного відповідника. Варіантні

words with a new sense that are constantly being introduced by the language. Neologisms are often created by combining existing words or by giving words new and unique suffixes or prefixes. They can also be created through abbreviation or simply through playing with sounds. They can be also borrowed from other languages and popular literature. There is no single way to track all neologisms because they are created every day, every moment of our life.

#### References

1. Polkovnichenko Y. G. Neologism in modern English. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. № 12 (271), Ч. I. 2013. С. 84–86.
2. Филимонова О. В. Word coinage and ways of forming neologisms. С. 255–257.
3. Levchenko O. Neologism in the lexical system of modern English. 2010. С. 3–10.
4. The problems of cross cultural aspects in translation. URL: <https://gisap.eu/ru/node/413> (дата звернення 27.02.2020)

### ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ПЕРЕКЛАДАХ НАУКОВОЇ ФАНТАСТИКИ

**Чумак Г. В.**

*кандидат філологічних наук,  
доцент кафедри теорії і практики перекладу  
Тернопільський національний педагогічний університет  
імені Володимира Гнатюка  
м. Тернопіль, Україна*

Мова художньої літератури є особливою галуззю функціонування термінології. Відтворюючи в художніх образах характерні риси сучасності, письменники не можуть ігнорувати й мовних прикмет сьогодення. Тому термінологічна лексика знаходить широке й різноманітне застосування у художніх літературних творах, зокрема в мові наукової фантастики.

Наукова фантастика – популярний серед різних верств сучасного суспільства літературний жанр. Вона, поза сумнівом, впливає на культурні запити та ціннісні орієнтації читачів, є надзвичайно цікавим явищем, із лінгвістичного погляду, оскільки поєднує в собі два, здавалося б, несумісні функціональні стилі мови – науковий та художній. Крім того, науково-фантастичні тексти надзвичайно насичені термінологічними одиницями та безеквівалентною лексикою, зокрема авторськими неологізмами та власними назвами, переклад яких є досить складним завданням.

Жанр наукової фантастики привернув до себе увагу вчених ще в часи свого зародження, що підтверджується працями Є.П. Брандіса, і сьогодні викликає

On the basis of particular researches, we reached a conclusion that the appearance of new words are caused by the swift changes and development of the world. It is connected with communication, mass media and globalization process. A neologism is a newly coined word or term that has emerged into everyday usage. The life span of a neologism is limited because the neologism will either be formally accepted into mainstream language (at which point, it ceases to be a neologism), or it will fade into obscurity due to lack of use. The current paper is devoted to neologisms as the constituent part of the modern English vocabulary.

The topicality of the research lies in the fact that modern period is characterized by intensive development and changes of social, political and scientific spheres of human life. They are accompanied by the changes in the English language which is to reflect the objective reality. What is more, outside reality is cognized and registered through language, and thus we need to be aware of modern language resources in order to adequately perceive modern realities of our existence. Effective communication is impossible without having knowledge of modern trends and tendencies in various aspects of human activity that are immediately reflected in the language on their appearance.

Neologisms are usually coined out of elements, which already exist in modern English. Deliberate coinage is mostly the product of one's creativity, ingenuity, and imitation. The most widely used patterned means are affixation (suffixation and prefixation), conversion and composition.

Suffixation: denial-ist (noun) – one that denies established scientific theory; configurat-or (noun) – a software tool that provides a functional arrangement of data for computer applications; shift-less, (adjective) – description of a person who types entirely in lowercase letters; to vector-ize (verb) – to convert digitized images from a raster format to a vector format for storage or manipulation; meat-ery (noun) – butcher shop, a place to buy meat.

Prefixation: hypo-christian (noun) – a person who claims to live as a Christian but whose actions are contradictory; in-service (noun) – a lecture or presentation made to a group of specialists or professionals (as educators, physicians, or pharmacists) as a means of further training.

Conversion: to google (google, noun) – to search information in the internet with the help of the google network; to boss (boss, noun) – to manage somebody; to butcher (butcher, noun) – to cut meat.

Composition: modlet (noun) – [modern + outlet] – an appliance that is plugged into a wall outlet that monitors power usage of appliances and shuts off power at the source when not in use;

Blending is a type of word formation in which two or more words are merged into one so that the blended constituents are either clipped, or partially overlap. An example of a blend is Brexit – [Britain + exit] and Megxit – [Meghan + exit].

I came to the conclusion that neologisms can be new words or phrases that appeared in the language in connection with new phenomena or they can be existing

коментаря. Дещо важче відтворити в перекладі такі порівняння, де образи є подібними, але відрізняються своїми імпліцитними властивостями. Наприклад, англійському порівнянню *to work like a horse/mule* притаманні такі властивості як енергійність, жвавість, наполегливість при виконанні важкої роботи, в той час як українське *працювати як кінь (віл, раб)* виражає виконання важкої, непосильної, виснажливої праці.

Саме такі відмінності англійських та українських компаративних інтенсифікаторів можуть стати каменем спотикання для перекладача, створюючи йому труднощі, для подолання яких з метою пошуку адекватних відповідників у цільовій мові йому доводиться застосовувати всі свої творчі вміння.

### Література

1. Грегори Дж., Тінторі К. Книга імен; [пер. з англ. А. Кам'янець, Т. Некряч]. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2007. 352 с.
2. Дудченко М. М., Чернюк Н. І. До питання про відтворення образних порівнянь. *Теорія і практика перекладу. Республіканський міжвідомчий науковий збірник*. 1981. В. 5. С. 51–55.
3. Зорівчак Р. П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія. Ленінград : Вища школа, 1983. 173 с.
4. Рыженкова А. А. Авторские преобразования устойчивых сравнений как объект перевода: дис. ... кандидата филол. наук: 10.02.04. Санкт-Петербург, 2009. 329 с.
5. Стіл Даніела. Диво; [пер. з англ. Є. Кононенко]. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2008. 175 с.
6. Gregory Jill, Tintori Karen. *Book of Names*. New York : St.Martin's Press., 2007. 320 p.
7. Steel Danielle. *Miracle*. New York : Random House Inc., 2005. 225 p.

## THE PROBLEMS OF CROSS CULTURAL ASPECTS IN TRANSLATION. THE APPEARANCE OF NEOLOGISMS AS A RESULT OF GLOBALIZATION

**Черненко О. О.**

*студентка факультету іноземних мов  
Тернопільський національний педагогічний університет  
імені Володимира Гнатюка  
м. Тернопіль, Україна*

Globalization and international relationships intensive development, which nowadays are inseparably connected, made the basis for the increasing interest for the problems of cross cultural communication.



перешкоді стають певні обставини. Так, образи у двох мовах можуть відрізнитися приписаними їм властивостями, або ж бути пов'язаними з іншою символікою. У таких випадках перекладачам часто доводиться замінювати вихідний образ іншим, який є прийнятнішим і зрозумілішим для носіїв цільової мови. Якщо ж у компаративній конструкції оригіналу закладена іронія, гумористичний чи інший ефект, то це теж слід відтворити у перекладі. Як правило, для цього перекладачі калькують вихідну одиницю. У наведеному вище прикладі *his swarthy face was now white as milk ...* [6, р. 225] – ... його смагляве обличчя було білим як молоко... [1, с. 337] для порівняння було вибрано саме молоко, а не віск, крейда, сніг, мармур чи вираз Б. Грінченка як біль біле.

Образність у порівняльних конструкціях є однією із найважливіших його характеристик. Прозорість образу у двох мовах полегшує завдання перекладача. В англійській та українській мовах не так і багато порівнянь, які були б утворені на основі схожих образів. Збігається лише незначна кількість образів, решта є характерною для носіїв однієї чи іншої мови.

Найменше проблем для адекватного перекладу становлять компаративні конструкції підсилювального значення, які містять в собі універсальні образи. Для їх відтворення використовують здебільшого повні або часткові відповідники. Повними відповідниками порівняльних конструкцій можна вважати тільки такі одиниці, які адекватні одиниці оригіналу «щодо образності, всіх компонентів змісту – предметно-логічного, експресивно-емоційного й функціонально-стилістичного – та щодо форми вислову – в структурно-граматичному плані» [3, с. 50]. У часткових відповідників, здебільшого, не співпадає образ, але семантичну інформацію вони передають повністю. Тому при перекладі їх українською мовою доречно буде або замінити образ на ближчий і зрозуміліший для цільової аудиторії, або калькувати порівняльний зворот.

Як правило, найбільші труднощі виникають при відтворенні образу порівняння, який може бути не зовсім зрозумілим для читачів перекладного тексту, оскільки ці образи «володіють експресивністю і характеризуються самотністю» [4, с. 107]. До таких образних порівнянь можна віднести *as artful as a wagonload of monkeys, as easy as falling off a log, as game as Ned Kelly, as mad as a hatter*, які українською мовою, як правило, відтворюються таким чином: **надзвичайно розумний, дуже легко, надзвичайно нахабний та безстрашний, геть божевільний** відповідно. У такому разі втрачається етнокультурна специфіка образу. Однак, відомо, що збереження всіх характеристик одиниці перекладу є завданням надскладним і майже утопічним, оскільки у перекладі часто доводиться йти на якісь поступки, навіть втрати.

Етно-специфічні образи, які можуть бути чужими для культури-носія, або по-іншому інтерпретуватися її носіями, є ще одним каменем спотикання у роботі перекладача. Якщо в цільовій мові немає повного відповідника образу оригіналу, то перекладачі вдаються до описового перекладу, або лінгво-культурознавчого

своїм лінгвістичним, когнітивним та культурологічним особливостям порівняння виступають цікавим об'єктом для перекладу.

Структура мовної моделі порівняльних конструкцій інтенсифікувального змісту складається з чотирьох елементів:

1) предмета (суб'єкта), порівняння (компаранта) – тобто поняття, яке потребує пояснення;

2) образу (об'єкта) порівняння (компаратора) – того, з чим порівнюється суб'єкт, тобто предмета чи явища, що має яскраво виражені і добре відомі мовцеві ознаки і внаслідок цього використовується ним для характеристики пізнаваного;

3) основи порівняння – ознаки (або низки ознак), за допомогою якої здійснюється акт порівняння;

4) показника порівняльних відношень – засобу мовного оформлення порівняльної семантики, який відіграє вирішальну роль у реалізації компаративного змісту в чотириелементній моделі порівняльної конструкції («суб'єкт» – «об'єкт» – «основа» – «показник»), оскільки забезпечує її цілісність. Наприклад, у реченнях ... *his swarthy face was now white as milk* ... [6, p. 225] – ... його смагляве обличчя було білим як молоко... [1, с. 337] та *The house is leaking like a sieve, and I've got Niagara Falls in my kitchen*. [7, p. 46]. – Будинок протікає, як сито, у кухні просто Ніагарський водоспад [5, с. 42]. компарантами виступають *face (обличчя)* та *the house (будинок)*, компараторами – *milk (молоко)* та *a sieve (сито)*, основою порівняння – *white (білим)* і *is leaking (протікає)* та показниками порівняння – *as, like (як)*.

За ступенем вживаності порівняння поділяють на традиційні та індивідуально-авторські, до останніх входять також і авторські перетворення сталих порівнянь. Перекладачам доводиться мати справу з усіма видами компаративних конструкцій, особливо якщо йдеться про переклад художніх текстів. Усі порівняльні конструкції викликають у перекладачів певні труднощі для адекватного відтворення їх цільовою мовою. Здавалося б, що традиційні порівняння легші для перекладу, однак вони мають свої особливості, які стосуються «історичного та культурного розвитку, побуту, способу життя, конкретності сприймання навколишнього світу тим чи іншим народом» [2, с. 51].

Основними характеристиками компаративних конструкцій підсилювального значення є образність, оцінність, експресивність та емоційність, які в ідеальному варіанті повинні бути відтворені перекладачем у відповідних одиницях цільової мови. Тільки тоді переклад можна вважати адекватним. В основі перекладу таких одиниць, безумовно, вирішальна роль належить образу. Його слід відтворити як з точки зору національного колориту, так і з точки зору конотації. В ідеалі образ, який лежить в основі порівняння вихідної мови, повинен бути відтвореним таким самим образом у тексті цільовою мовою, проте цього досягнути вдається не завжди, оскільки на